

Âşık Paşa'nın şiirleri

ABDÜLBÂKÎ GÖLPINARLI

Batı Oğuz lehcesiyle meydana gelen edebiyatımızın ilk şâirlerinden olan *Âşık Paşa*'nın Maarifnâme ve Garibnâme diye anılan ve Mesnevî tarzında yazılmış bulunan kitabından başka gazel tarzında aruz ve hece vezinleriyle yazılmış şiirleri de vardır [1].

Garibnâme, *Mevlânâ*'nın Mesnevî'si gibi sülûk edeblerini anlatmak için yazılmıştır. Nasıl *Mevlânâ*'nın şâirlik kuvvetini ve şiirdeki orijinalitesini Mesnevîden ziyade "Divanı kebir,, denilen divandan anlayabilirsek *Âşık Paşa*'nın şâirliğini de Garibnâmeden değil, öbür şiirlerinden anlayabileceğiz.

Câmiunnazâir'de dokuz şiir, *Âşık Paşa*'nın olmak üzere kayıtlıdır. Bunların bir tanesi, *Âşık Paşa*'nın olmasa gerek. Bundan, aşağıda ayrıca bahsedeceğiz. Beyazıt genel kütüphanesinde 3633 numarada kayıtlı olan ve 861 hicrîde "*Derviş Şemsül Melevî*," tarafından yazılmış bulunan Garibnâmenin sonunda da bir kaç şiiri var. Bunlardan başka son zamanlarda elimize geçen nesihle harekeli olarak yazılmış bulunan ve yazısıyla kağıdı bakımından hicrî sekizinci ve nihayet dokuzuncu asrın ilk yarısına ilişkili olduğu, yazıdan ve kâğıttan anlıyanlar tarafından söylenen küçük bir mecmuâda da *Âşık Paşa*'nın altı şiiri yazılıdır. Bu altı şiirn bir tanesi (N. II), Yunus divanının yeni yazmalarında Yunus adına yazılmıştır. Bir tanesi Yahya efendi kütüphanesinde olan ve üstünde hicrî 1111 yılını gösteren bir kayıt bulunan Yunus divanında Yunus adına yazılıdır (N. XIII). Biri (N. XII) Üsküdarlı Bay hüsnü'deki Yunus divanında, öbürü (N. VIII), Fatih kütüphanesindeki çok değerli divanda Yunusun olarak gösterildiği halde bu mecmuâda *Âşık Paşa* adına kayıtlıdır ki bu iki

[1] Bu kitabın asıl adının «Garibnâme» olduğunu

Bu Garibnâme eğen geldi dile Kim bu dil ehli dahi ma'ni bile
beytinden anlıyoruz. Bir divan olmadığı halde çok eski zamanlardan beri divan deniyor. Beyazıt genel kütüphanesinde 3633 numarada kayıtlı bulunan ve Hicrî 861'de yazılan nüshada da «divan» deniyor:

قد وقع الفراغ من تحرير هذه الديوان بعون الله الملك المنان يوم الاربعاء في وقت الضحاه في العشر ذي الحجة في التاريخ سنة احدى وستون وثمان مائه

Latiff tezkiresinde de divan denmektedir. S. 45.

şiirin birincisi, içinde *Muhlis Paşa*'nın adı da geçtiği için *Âşık Paşa*'nın olduğu besbellidir. Beşinci şiir, hicrî sekizinci asırda yazıldığı, yazısından ve kağıdından anlaşılan bir Yunus divanında ve Fatih kütüphanesiyle Yahya Efendi kütüphanesindeki divanlarla Nuru Osmani kütüphanesinde 4904 numarada kayıtlı olan ve hicrî 940 ta İstanbulda düzülen mecmuada Yunus adına kayıtlıdır ve Fatih kütüphanesindekinden başkalarında 9 beyittir. Halbuki burada 6 beyittir. Yunus adını taşıyan son beyit, yazılmayan beyitler arasındadır.

Bin yıl ömrüm olursam harcedem bu kapuda
Beñ gerçek âşık isem gerek bu yolda ölem

beytindeki "âşık,, kelimesi, göze çarpıp *Âşık Paşa* adına yazılıvermiş. Mecmuayı düzen, her halde bu şiiri eksik olarak bir yerde görmüş, yahut birisinden duymuş ve *Âşık Paşa*'nın sanmıştır. Tamamında son beyit şudur:

Çok sorarlar Yunusa nice bu aşk esrikliği
Nitsün ezel bezminde öyle çalındı kalem

Mecmuadaki altıncı şiiri (N. VII) hiç bir yerde bulamadık.

Câmiunnazâirdeki şiirlerden biri de (N. XI) Prof. Ritter'de bulunan ve hicrî sekizinci asırda yazıldığı kuvvetle tasınılanan mecmuada Yunus adına yazılmıştır. Yahya Efendi kütüphanesindeki divanda ise Yunusun şiirleri arasındadır, fakat "*Âşık,, mahlasıyla yazılıdır. Hicrî 1033 yılında Radoscuk'ta Rüstem Paşa medresesi müderrisi İbrahim İbni Hasanül Karamâniyyül Aksarayî tarafından yazılan ve Şeyh Safiyyüddin'in menâkıbıyla Şeyh Ya'kub'un Risâlei Halvetiyyesini ve bazı âyetlerin tefsirini içine alan büyük mecmuanın kenarına da Yunus ve diğer sofî şâirlerin şiirleri yazılmış. Bunların bir tanesi "*Âşık,, mahlasını taşımaktadır (N. XIV. Gerek bunu, gerek mecmuadaki ve Câmiunnazâirdeki şiirleri olduğu gibi yazıyoruz:**

I

Her gönül kim manzar oldu ol Hak'a
Hak anun üzre dura dâim beka
Çün erer Hak'dan kula rahmet nazar
Lâcerem ol kul bula ömrü beka
Ol hüma kuş gölgesi düştüğü kul
Kul iken sultan ola ol mutlaka
Kande ol pertev olursa zerrece
Âleme gerek kim anı ol çaka
Kangı canda ol mahabbet var ise
Gözlerinden dunü gün kan yaş aka

Gözleri kan ağladuğu tanrıdır
 Kimsenin kim ışık odu bağrun yaka
 Işık iletdi menzile her yol erin
 Işık ile erdi kim erdiyse Hak'a
 Ud eğer göyünmese yok rağbeti
 Şem'eğer yanmasa gelmez revnaka
 Çünkü ud oldu muvafık od ile
 Lâcerem kim kokusu tatlı çıka
 Tâ ki cem'eylemeyince şem'odu
 Hiç olur mu cem'içinde ma'suka
 Her işün üstadı Hak'dur bîgüman
 Işkı hâkim kodu Halik mahluka
 Canuna ışkıdur hakim âşıklarun
 Dileğ anun ger yapa vu ger yıka
 Cânı bu ışka mutî' olduğün
 Günde yüzbin kez beşaret Âşık'a [!]

II

Devlet dahi sensün bana devran dahi sensün bana
 Değdi bana senden bu ışık döndü yönüm senden yana
 Dilber sana tatlı canum dıtrer kamu etüm tenüm
 Derdüm bilen sensün benüm derman nedür, eyle bana
 Derde devâ sensün âhır dârülbeka sensün âhır
 Dâim atâ sensün âhır doğru yolum göster bana
 Dünyâ henüz eylenmedin dürlü cevab söylenmedin
 Devri felek deprenmedin düşmüşidi cânım sana
 Devletlü başun tâcısın dervişlerün mi'râcısın
 Dün gün cânım muhtâcısın dindür seni sevmek bana
 Doldur senün fikrün ile dirliklerüm şükrün ile
 Dilüm senün zikrün ile dindirmesün önden sona
 Dermanda bu Âşık canı diler göre her dem seni
 Dolunma ey devlet günü didârını göster bana

III

Her kim bana agyâr ise Hak Tanrı yâr olsun ana
 Her kancaru döner ise bağı bahâr olsun ana
 Bana ağı sunan kişi şehdü şeker olsun aşî
 Kolay gelé müşkil işi eli erer olsun ana

[!] Camiunnazâir, S. 35 - 36.

Aşık Paşa'nın Şiirleri

Ardıma kuyu kazani Hak tahta ağdırsun anı
 Evvel bana taş atana güller nisâr olsun ana
 Acı dirliğüm isteyen tatlu dirilsün dünyede
 Kim ölümüm ister ise bin yıl ömür olsun ana
 Her kim diler ben har olam düşmen elünde zâr olam
 Dostları şâd düşmeni dost ma'şuku yâr olsun ana
 Her kim diler ise benüm ol dosttan ayrılduğumu
 Gitsün gözünden her hicab envârı var olsun ana
 Ben Muhlis oğlu Paşa'nun güldüğünü istemiyen
 Ağladuğum isteyene gözüm pınar olsun ana [1]

IV

Ey pâdişah ey pâdişah çün ben beni verdüm sana
 Gencü hazînem kamusu sensün benim önden sona
 Evvel dahi bu aklı can senünleyidi aslı kân
 Âhır gerü sensün mekân uş varuram senden yana
 Senden sana varur yolum senden seni söyler dilüm
 Illâ sana ermez elüm bu hikmete kaldum tana
 Bu hikmeti kim ne bile bilse bile gelmez dile
 Bu ah ile bu zar ile gözüm seni nice dana
 Dürsam senünle dururam baksam senünle bakaram
 Her kancaru kim yürürem gönlüm yönü senden yana
 Sensün bana cânu cihan sensün bana genci nihan
 Sendendürür assı ziyan ne iş gelür benden bana
 Söz söyleden dilümde sen hükmeyleyen içümde sen
 Alıveren elüme sen cümle işüm önden sona
 Şöyle yakın olmuş iken görmez seni bu cânu ten
 Kim geçiser bu perdeden kim mâni'olur hükmüne
 Âşık sana tuttu yüzün unuttu cümle kendözün
 Cümle sana söyler sözün söz söyleden sensün ana[2]

V

Senün âşıklarun kılmaz nazar Firdövsî a'lâya
 Ne hürîden haber söyler ne meyleyler musaffâya

[1] Câmiunnazâir, S. 28.

[2] Camiunnazâir, Yunusun

Ey âşıkân ey âşıkân ışk mezhebü dindür bana

Gördü gözüm dost yüzünü yas kamu düğündür bana
 matla'lı şiirini, bu şiire nazire olarak kaydeiyor (S. 32-33). Fakat, Yunus, Aşık Paşa'dan
 daha eski olduğu için bu şiiri Yunusa nazire olarak kabul etmek gerektir. Bu hususta ya-
 kında çıkacak olan «Yunus Emre» adlı kitabımızda tafsilât vardır.

Nukşuu mâsivallâhdan geçürmüş bunları ışkun
 Komuşlar bunca sevdâyı ulaşmışlar bu sevdâya
 Rumûzu kabe kavseynün ne mevvâcû ne vahdetdür
 Ki Sübhânellezî esrâ beyan düşmüş bu Esrâya
 Eğer şol Vâhibi i'tâ cemâlün ka'besün balsa
 Yıkardı beytül asmânı ne rağbet deyri dünyâya
 Eğer Nasrâni ger tersâ cemalün pertevin görse
 Ki secde kılmya hergiz Menâtü Lâtü Uzzâya
 Enel Hak kıblesün bulmuş yüzünü Hakk'a döndürmüş
 Şarâbı lemyezel içmiş bakın Mansuru şeydâya
 Eğer deryâyı ışkından ki katre nûşede sâlik
 Hemandem cümle kevneyni verür fârâcu yağmâya
 Sorarsan âşıkun zâhid halini kendüden sorgul
 Fenâ bahrine garkolmuş ulaşmış katre deryâya
 Cel ey Miskin gözün yum ssn cemâli mâsivallâhdan
 Bu gün gör bunda dîdârın ne hâcet va'de ferdâyâ [1]

VI

Tanrı ışkından bu cümle âdemi
 Yöğrüşüben geştederler âlemi
 Dağ aşup deryâ geçüp nister bular
 Bu aceb rencün aceb nedür emi
 Ey nicele varluğun sattı yoğa
 Şâdî verüp satun aldılar gamı
 Bulmadı bu derde derman kimsene
 Bilmedi nedür bu zahmun merhemi
 Işk elünden nicele hayran olur
 Işk elünden niçe baş oldu semi
 Tutmadı âşıklarun gönlü karar
 Gitmedi gözlerünün hergiz nemi
 Tâcını vü tahtını terkeyledi
 Sen işitmedin mi Şâhım Edhemi
 Bular ataspûş iken giydi palas
 Ölmedin ön geçürürler mâtemi
 Aşık anun ışkuna dün gün yeler
 Nitekim yü_rür deniz üzre gemi [2]

[1] Câmiunnazâir, S. 755.

[2] Câmiunnazâir, S. 864.

VII

Senün ışkun gerek bana niderem mâli vü câhı
 Zire kim ışk ile buldular bulanlar dahi sen şâhı [1]
 Dilerem ışkunı gelsün bu benden benliğün alsun
 Beni şöyle delü kılsun unudam sâli vü mâhı
 Yürü ey zâhidi magrur bize sen hiç öğüt verme
 Sana seccâde vü tesbih bize bu derd ile âhı
 Sana zireklikü bilmek bu cümle hâli kal kılmak
 Bize hayranu mest olmak tahayyür varalum râhı
 Döküp varhığı geçmekdür fenâ mülkine göçmekdür
 Gönül gözünü açmakdur ki göre yüce dergâhı
 Göre yir gök tolu Hak'dur kim hâkîmi mutlakdur [2]
 Hiç ansuz nesnene yokdur tehî görmen bu dergâhı
 Çü evvel Hak'dur âhır Hak çü zâhir Hakk'u bâtın Hak
 Ve nahnü akrabu minküm niçün olmazsın âgâhı [3]
 Âşık sen sözün uzatma bu gün gör yarın gözetme
 Seni sen ana ısmarla ki devlet ere nâgâhı

VIII

İşk odu düştü cânuma eritdüm ciğer yağını
 Kırdum hevesler kökünü yandırdum oda yağını
 Kazdum kahir kazmasıyle canda cefa ocağını
 Çaldum bu nefsum boynuna himmet eri bıçağını
 Kudret tozu süzmesini çekdüm gözüm sebeline
 Hükmet ünün işitmeğe açdum cânım kulağını
 Rahmet suyu ile yudum gönlüm yüzünü arı hoş
 İstiğfârü zariyle düzdüm îman durağını
 Her kim bana bin taş ura bin gül nisâr olsun ana
 Ekdüm müddei gözüne alçaklığın toprağını
 Kim ki söger ise bana karşı duâ kılam ana
 Urmağa kasdedenlerün yatam öpem ayağını
 Bana yanın bakanların sen devletin artur onun
 Çırağuma kasdedenün Hak yandursun çırağını
 Her kim sögerse Âşık'a dili çürümesün anun
 Urdum yüreğüm başına yudup nûşetmek dağını
 İşkun elinden Âşık'ın iki büküldü kameti
 Tevfik eşiginden ana sundum şükür dayağını

[1] Bir hece fazla. «Zire kim ışkla buldular» olacak.

[2] Bir hece eksik. «kim ol hâkîmi mutlakdur» olacak.

[3] و نحن اقرب اليه منكم ولكن لا تبصرون

IX

Ey kerimi lemyezel ey Pâdşâhı lâyezâl
 Saltanat küllî senündür kim sana yokdur zevâl
 Kadırü kakhâr sensün hısmu hem rahmet senün
 Kudretünde kabzu bastu kahru lûtfu külli hâl
 Yoğidi bu cümle âlem varidün sen bî nişan
 Eyledün bu cümle mülkü ne sebep hem bî misâl
 Ol dedün oldu bu âlem yirü kök durdu vücüd
 Bitdi yerden hoş nebatu indi hem kökden zülâl
 Dön dedün köklere döndü dur dedün durdu bu yer
 Ne melûldur kök işünde ne yere geldi melâl
 Kudretün kabzunda muhkem arşu ferşü cismü can
 Emrün elünde revandur ruzu hefte mâhu sâl
 Gün senün hükmün içinde durmadan galtañ döner
 Ay senün emrün elinde gâh bedrû 'geh hilâl
 Yirü gök mülkündürür sen pâdşâhı bimekân
 Yerde gökde istenüp sensün kamu bu kilu kâl
 Şeş cihetden sen berüsün leyk senden toptolu
 Arşu ferşü şarku garbu hem cenûbu hem şimâl
 Cümle sûret nakşunun nakkaşı sensün bigüman
 Cümle aklun ilmi sensün ger hakikat ger hayâl
 Âdemü Havvâ ki geldi kudretün ızharudur
 Ya'ni bunlar âta âna ayrığı cümle iyâl
 Kamuya bir lafz içinde Yâ benî Âdem dedün
 Kimüne atlas giyürdüñ kiminün giydiği şâl
 Şit'i sen derviş kılduñ geçdi gitdi fakr ile
 Nûh'u kodun da'vet üzre dedün eyle ihtimâl
 Eyyub'a sen sabr verdün şol belâyı tartmağa
 Ya' kub'a hüznü firaku Yusuf'a hüsnü cemâl
 Hem dedün İbrahim'e sen kurban et İsmail'i
 Gene sen öldürmedün afveyleyüp savdun vebâl
 Kudretün Müsî elünde ejdeha oldu asâ
 Kıldı Fir'avn'un temâmet leşkerini pâymâl
 Dâvud'u bu yer yüzünden sen halife eyledün
 Hem Süleyman buldu senden tâcü tahtu mülkü mâl
 Hikmetün İstî dilünde ölüyü kıldı diri
 Mustâfâ zatunda âhır sen kodun hûlku kemâl
 Ol Ebâbekrû Ömer Osman Aliyyi Murtaza
 Buldu senden sıdku adlu hem haya vü hem kitâl

Eğerçi şöyle durur bî niyâzu müstâğnî
Kim olmasa bu cihânu bu çerhu bu gerdûn

Ana ziyâde vü noxsân yokdurur hergiz
Kim etmegil ki cihan olduğuyçün oldu füzûn [1]

Cihan olur ise olmazsa ol yine oldur
Ezeld e nice ise pes heman karârda künûn

Ve leyk çün diledi gizlü genci zâhir ola
Açıldı kudret elünden bu dürrei meknûn [2]

Bu yîrü gökü bu âlem bu cismü cânü melek
Vücûda geldi göründü zi ilmü zehî füsûn

Nice yürür ayu güneş nice durur bu gök
Nice geçer bu yazu kış nice döner gerdûn

Bu sun'a bakdı Birahîm bildi sâni var
Bu ibreti görüben Musi oldu mestü eünûn

Bu ilm içinde aciz Bu Hanîfei Kûff
Bu hükm elinde zebundur Halifei Me'mun

Bu işden öldüdü mecrûh Rüstemi destan
Bu reneden öldüdü ol Câhinûsu Etlâtûn

Bu halden öldüdü hayrân Vâmıku Azrâ
Bu ışkdan öldüdü şeydayi Leyli vü Mecnûn

Bu fitne mekrüne düşdiydi Nemrud'ü Fir'avu
Bu kükm elünde giriftâr kaldıdı Karûn

Birince lûfte sataşdı kılur beşareti şükr
Birince kahre tuşoldu kalupturur magbûn

Bu lûf ile nice boylar uzandı oldu elif
Bu kahr ile nice boylar büküldü şöyle ki nûn

Bu derde kimse cihanda bulmadı derman
Bu reuce dünyede kimse bişürmedi ma'cun

Bu ışka yoldaş olaldan bu Âşık'un cânı
Sataşdı devlete vü buldu tâbii me'mûn

Anın ki cânı ezelden nasib duta geldi
Bugün Bu dünya evünde niçün ola magbûn [3]

XI

Merdân, Hak bu dünyede maksudlara kalmadılar
Mülki beka bulmuş iken meyli fenâ kılmadılar

[1] Bu mısraın kenarına şu mısra yazılmış, nüsha farkı olacak:
Kim olsa olmasa bunlar ne kem olur ne füzûn

[2] Hadisi kudsî: *وكننت كثيراً تخفياً فاميت أن اعرف فحجاة الخلق لاعرف*

[3] Câmiunnazâir, S. 604 - 605.

Âşık Paşa'nın şiirleri

Ma'lûmdur âhır yol eri Mevlâ için nitdükleri
 Mihnnet içinde her biri miskin olup gülmediler
 Müştakların oldur işi müdam akar gözü yaşı
 Mutlak Hakk'ı seven kişi mala cana kalmadılar
 Meşhurdur cümle dile Mansur külün verdi yele
 Mecnûn mesel oldu ile ma'sukdan ayrıldılar
 Muhkem isen sen bu işe münkir gibi deme nişe
 Müşkil değül başdan başa mü'min olan ölmediler
 Mahlûk bilüsünden geçen mi'rac depe oldur uçan
 Ma'ni şarabından içen mestlûkden ayrıldılar
 Menzil ışkdurur Âşık'a minnet şükür bin kez Hakk'a
 Menzil bulan mülki beka medh ile ayrıldılar [1]

XII

Yer yüzünü gezen kişi senün gibi bulmayısar
 Seni seven sevdayı olup kendözüne gelmeyiser
 Seni seven nider işi dün gün akar gözü yaşı
 Paşam seni gören kişi niçün delü olmayısar
 Her kimse kim gördü seni avaredür dünü günü
 Ol derde bıraktun anı kim hergiz unulmayısar
 Derdün senün cana rahat senün sözün kandü nebat
 Vaslun senün âbı hayat içen anı ölmeyiser
 Nurdan yaratmış zâtını ana lâyıq sıfâtını
 Paşam senün sıfatını hiç kimsene bilmeyiser
 Senün gibi kim olısar senün gibi kim bulısar
 Kadrün senün kim biliser sensüz gönül gülmeyiser
 Kimse senden cüda olup hasretünden şeyda olup
 Derdün anda peyda olup rengi nite solmayısar
 Kim ki sana âşık olup aşıklığı bayık olup
 Nite içi göyünmeyüp gözleri kan dolmayısar
 Âşık yürür şuriyile eğlenemez huriyile
 Muhlis ışkı nûriyile esirdi hud bilmeyiser

XIII

Biz kamu ışk kullarıyuz ışkdur bizim sultanımız
 Ger ışk ile ölürsevüz ışka halâldür kanımız
 Dilüm bülbül oldu öter âhum cana kılur eser
 Dürlü dürlü yemiş biter ma'mur oldu boştanımız

[1] Câmiunnazâir, S. 722.

Geçenler nitdi neyledi her birisi bir ad kodu
 Leyli ile Mecnun gibi söylenişer destanımız
 Işkı ile başum hoşdur kande varsam yoldaşdur[1]
 Yıl on iki ay sarhoşdur ışkdan içdi canımız[2]
 Muti' olduk ışk haline bakmaduk dünya maline
 Girdük erenler yoluna dürüst oldu îmanımız
 Ne kaşadur ne gözedür ne meylimüz hub yüzedür
 Daima solmaz tazedür bu bizüm gülüstanımız
 Kim buldu derman ecele girse[3] gerek her ki gele
 Biz dahi[4] gideriz ol yola menzildedür kervanımız
 Âşık Paşam niçe niçe devlet anun ol göz aç
 Bizden dahi gele geçe bu yalancı devranımız

XIV

Âyeti hüsnün görüp îmâna gelmişlerdenüz
 Aç cemâlün mushafın Kur'âna gelmişlerdenüz
 Dilberâ men'etme gel bizden zekâtı vaslını
 Âstânı devlete ihsâna gelmişlerdenüz
 Şimdiden yanmış değül mihrin oduna cânu dil
 Nârı ışka biz ezelden yâna gelmişlerdenüz
 Ey tabîbi cân lebün dârüşşifâsundan senün
 Âşıkı dilhastayuz dermâna gelmişlerdenüz
 Âşık'ı bîçâreye ey şâhî âdil eyle dâd
 Hâlimüz arzetmeğe divana gelmişlerdenüz

Kudretli bir şâir olduğu bu şiirlerden anlaşılan *Âşık Paşa'* da Yunus etkisi apaçık görünmektedir. Hele hece ile yazdığı şiirlerde bu etki daha çoktur. II numaralı şiir, Yunus'un

Ey pâdşâhı lemyezel kıldum yönüm senden yana
 İşbu yüzüm karasiyle vasl isterem senden yana

beytiyle başlayan şiirine çok benziyor. III numaralı şiir Yunus'un

Ey âşıkân ey âşıkân ışk mezhebü dindür bana
 Gördu gözüm dost yüzünü yas kamu düğündür bana

beytiyle başlayan şiirine benziyor. Zaten Câmîunnazâirde de ters olarak

[1] Bir hece eksik. «Kande varursam» olacak.

[2] Bu mısra'da öyle. «Işkdan içdi bu canımız» olacak.

[3] Yahya Ef. kütüphanesinde Yunus adına yazılı olan bu şiirde bu kelime «gitse»dir, «gitse», manâya daha uygun.

[4] Bir hece fazladır. Yahya Ef. deki divanda doğru olarak «Biz de gideriz» yazılıdır.

Yunus'un şiiri *Âşık Paşa'nın* şiirine nazîre olarak kaydedilmiştir. XII inci şiir, Yunus'un

İşkla bilişen canlara ezel ebed olmayısar
Gümrah olup bu eihanda kimse bâkî kalmayısar

beytiyle başlayan şiirine; XIII üncü şiir de gine Yunus'un

Yine geldi ışk elçisi yine doldu meydanımız
Yine teferrücgâh oldu sağlı sollu dört yanımız

beytiyle başlayan şiirine pek çok benzemektedir. Kafiye ve vezin birliğine de bakınca bu şiirleri Yunus'a nazîre olarak kabûletmek gerektir.

Âşık Paşa'nın «Garibnâme» si, hemen her kütüphanede vardır. Bir çok Garibnâme tödeşlerinin sonunda da *Paşa'nın* bazı şiirleri yazılıdır. Meselâ Beyazıt genel kütüphanesindeki Garibnâmede var, fakat İstanbul'da bulunamadığımızdan biz, bunları tophyamadık. Bunların da toplanması lâzımdır. Zamanımız olursa Türkiyat Mecmuasının gelecek sayısına kadar da bunları toplar ve yayınlarız.

*
**

Câmiunnazâirde *Âşık Paşa'nın* olarak kayıtlı bir şiir daha var (S. 831):

Ne kaddür bu ki lûtf içre değüldür sidre hemtâsı
Ne had olur ki harf atar behişte hüsni zibâsı

Ne ebri canfeşan olur bu zülfi dilrübâ meşreb
Meğer âbî hayat ile eder işrâb sakkası

Ne cânî âşinâ olur bu çeşmi şûhu yeygâne[1]
Dirildür Hızr'u İst'yi nigâhı rûh efzâsı

Keman ebrûsunun tîri uraldan cânâ kaldum zâr
Aceb lûtfu lebi yârün niçün ermez müdâvâsı

Lebi câmiyle ey gönlüm kimin ki olsa bakısı[2]
Yeter nakdi hayatına erer ehline imlâsı

Ölüben dirilüp cânü eihan hâsılını satup
Bu meyden içmiyen şûmun gider mi kalbinüm pâsı

O canı cinne say sen kim yoğ elde câmî gültrengi
O câmî yîre sal k-olmaz anun bûyi Mesihâsı

Cihânî pür suzu sohbet[3] hasûdun işi hasretdür
Özün sal bezmi uşsaka niçe bir dîvin igvâsı

Yalancî zâhidün dâim dilünde zikri lâ lâdur
Belî lâ lâdürür illâ anun hem aldur illâsı

[1] «bîgâne» olacaktır.

[2] «sâkîsi» olacak.

[3] «mihnet» olmalı.

Tevellâyi hakikînün teberrâsı gerek külli
Teberrâ olmasa sâfi safa bulmaz tevellâsı

Demem kim şevk odu anun dîmağın kılmadı pür nûr
Anun kindili cismünde o yüz nûru tecellâsı

Ne can kim oldu mir'atı musaffâ şirk renginden
Anun mişkât olur mısâbâhı nûrullah sîmâsı[1]

Gel ey dîvâne kim vechinden olur her taraf rûşen
Yedi beyzâna sâciddür cihânun cümle esmâsı

Yürü ey münkiri magrur erüben sırrı tevhîde
Bileydün âşıkân kadrin siline gözünün pası

Selâmet mâlikin gördü melâmet hâlikin sürdü
Şükür kim Rabbenay-erdi Hasan kulun Zalemnâsı[2]

Görülüyor ki bu şiir, *Hasan* adlı birisindir. Sondan ikinci beyitte "âşık,, kelimesi geçtiğinden Âşık Paşa'nın sanılmıştır. Eğer bu âşık, ismi has ise - ki ismi hasa pek benziyor - şâir, *Âşık Paşa*'nın izdeşlerindedir ve şiirinde onu öğmektedir. *Âşık Paşa*'nın adı *Ali*'dir. Garibnâmede

ابن ضعيف فقير الحقير المفتقرالى رحمة الله تعالى على بن المخلص بن الشيخ
الياس المعروف جده بابا وهو المعروف شيخ باشا العاشق رحمه الله رحمة واسعه

sözleriyle kendi adını ve atalarının adlarını anıyor. *Âşık Paşazade* tarihinde de adı *Ali Balı* olarak kaydedilmiştir[3]. Belli ki bu çok güzel şiirin şâiri *Hasan*, başka birisidir. Kim olabileceğini araştırdık. Şakayık, *Giyikli Baba*'yı anarken onu *Baba İlyas* müridlerinden ve *Şey Ebül Vefâyi Bağdâdî* tarikatından olarak göstermektedir[4]. *Baba İlyas*, *Âşık Paşa*'nın atasıdır. Yunus, bir şiirinde

Giyiklünün ol Hasan söz ayıtmış kendüden
Kudret dilidür söyler kendünün söz nesidür

diye *Giyikli Baba*'nın adının *Hasan* olduğunu söylediği gibi *Baba*'nın "söz ayıtdığını,, da bildirerek şiirleri olması ihtimalini kuvvetlendiriyor[5]. *Dîvânı hümayun* kuyudatında *Babaya* ait vesikanın arkasında da iki dörtlük vardır ki bunların biri hece ile, öbürü aruzla yazılmıştır ve *Baba*'nın olmaları ihtimali vardır[6].

[1] الله نورالسموات والارض مثل نوره كمشكاة فيها المصابيح Âyet.

[2] وبنا ظلمنا انفسنا وان لم تفقرلنا وترجمنا لتكون من الخاسرين[2] Âyet.

[3] *Âşık Paşazade tarihi*, S. 1.

[4] Şakayık tercemesi, S. 32.

[5] Yunus bu şi'inde Mevlânâ ile görüşüğünü ve « safa nazar » ına eriştiğini de şu beyitle bildirir:

Mevlânâ Hudâvendgâr bize nazar kılalı
Anun görklü nazarı gönlümüz aynasıdır

[6] Hilmi Ziya: Anadolu tarihinde dinî ruhiyat müşahedeleri, Mihrab mecmuası, sene, 1, Sayı, 13, 14.

Bütün bunlarla beraber bu şiirin *Giyikli Baba*'ya ait olduğunu kesin olarak söyleyemeyiz.

*
**

Sekizinci asırda yazıldığı yazı ve kâğıdından anlaşılan Yunus dîvanında Yunus'un şiirleri arasında şöyle bir şiir var:

Âşık kendi gönlü ile kıyar mı tatlı canına
Hele ben dostun yoluna cana kıyaram kime ne
Can verüp ıskı aluram ışk ile dostu buluram
Mansurlayın ışk yoluna berdar oluram kime ne
Erdirem ışkun pişesin fikrederem endişesin
Namusu ârum şîşesin taşa çalaram kime ne
Oruç namaz savmu salât kadir berat zühdü tâat
Ben bunların cümlesini ışka verürem kime ne
Yuyaram benlik âyetin ıraram fuzulluk yukün
Bu senü benlik defterin bendin dürerem kime ne
Nemrud odu olur ise kâr kılmaya ışk erine
Işk ile ben de ol narı gülzar ederem kime ne
Âşıkam deyen canlardur vardur nişanı anların
Giyer melâmet gönleğin ben de giyerem kime ne
Âşıklara yokdur nâmus Şah Efendi sultanımız
Şeyhi Şahdur sultanımız canda ışk kodu kime ne
Sen *Halil*'in mi'racısın can içinde hem canısın
Bir can verdim efendüme bin can alursam kime ne
Gerçek Âşık aydur bize Baba slutan canum canı
Şeyhün yoluna ben beni kurban ederem kime ne

Bu şiir, Nuru Osmani kütüphanesindeki mecmuada da nüsha farklarıyla Yunusun adına kayıtlıdır. Buradaki üçüncü beyit orada ikinci beyittir ve şöyledir:

Ayduram *Âşık Paşa*'sun terkederem endişesin
Ben bu namus nişanesin taşa çalaram kime ne

Bu nüsha farkı bize son beyitteki "gerçek Âşık,, ın *Âşık Paşa* olduğunu apaçık gösteriyor. Bundan başka. Baba Sultan da her halde *İlyas Baba* olacak. Bununla beraber *Giyikli Baba* olması ihtimali de var. Çünkü *Giyikli Baba*, Bursaya yakın Baba Sultan köyünde yatmaktadır. Şiirdeki *Şeyhi Şah* da bir müddet Pâdişahlık eden *Muhlis Paşa* olsa gerektir. Anlaşıyor ki *Halil* de Bâbâilerden ve *Âşık Paşa*'nın izdeşlerindendir. Bu son iki şiiri de *Âşık Paşa*'nın etkisini göstermek için ilâve ettik.